

RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES
SUBYEKTLARINING XALQARO SAVDODAGI ISHTIROKINI
RIVOJLANTIRISH

Muxtorov Boburmirzo Bahodir o'g'li

O'zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi

mustaqil tadqiqotchisi

<https://orcid.org/0009-0000-5638-577X>

boburmirezokoo@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu tezisda raqamli platformalarning kichik biznes subyektlarini xalqaro savdoga jalb etishdagi ahamiyati yoritilgan. Elektron savdo, raqamli to'lov, logistika va bojxona xizmatlarini integratsiyalash orqali tadbirkorlarning xorijiy bozorlarga chiqishini kengaytirish, tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish hamda eksport operatsiyalarini tezlashtirish yo'nalishlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli platforma, kichik biznes, xalqaro savdo, elektron tijorat, eksport, transchegaraviy to'lovlar, raqamli logistika, xalqaro bozor.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi kichik biznes subyektlarining xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Elektron savdo platformalari tadbirkorlarga mahsulot va xizmatlarni xorijiy xaridorlarga taklif etish, yangi bozorlarni o'zlashtirish hamda savdo jarayonlarini kam xarajat bilan amalga oshirish imkonini beradi.

Shu bilan birga, kichik biznesning xalqaro savdodagi faolligini oshirish uchun raqamli to'lovlar, logistika, elektron hujjat aylanishi va eksport platformalarini o'zaro integratsiya qilish muhimdir. Shu sababli raqamli platformalar orqali kichik biznesni xalqaro savdoga jalb etishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb ahamiyatga ega.

Ahmedov (2020) raqamli iqtisodiyotning xalqaro savdoga ta'sirini o'rganib, raqamli texnologiyalar savdo jarayonlarini tezlashtirish va tadbirkorlarning xorijiy bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirishini yoritgan.

Mamadiyarov va Karshiev (2024) transchegaraviy raqamli bank xizmatlarining Markaziy Osiyoda mintaqaviy savdoni rivojlantirishdagi o'rnini tadqiq etgan. Mualliflar raqamli to'lov va bank yechimlarining xalqaro hisob-kitoblardagi ahamiyatiga e'tibor qaratgan.

Abrorov va Imamnazarov (2021) fintech vositalarining O'zbekiston raqamli iqtisodiyotidagi imkoniyatlarini tahlil qilgan. Ushbu vositalar kichik biznes uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish va xalqaro savdo operatsiyalarini amalga oshirish imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin.

Raqamli platformalar kichik biznes subyektlarining xalqaro savdoga kirish imkoniyatlarini kengaytiruvchi muhim iqtisodiy vositaga aylanmoqda. An'anaviy eksport faoliyati xorijiy hamkorlarni topish, savdo vakolatxonalarini tashkil etish, marketing tadqiqotlarini o'tkazish va mahsulotlarni xalqaro bozorlarda targ'ib qilish uchun katta moliyaviy resurslarni talab qiladi. Elektron savdo platformalari esa tadbirkorlarga nisbatan kam xarajatlar bilan xorijiy xaridorlarga chiqish, mahsulotlar haqidagi ma'lumotlarni joylashtirish, buyurtmalarni qabul qilish va bozor talabini real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi.

O'zbekistonda elektron tijorat platformalarida faoliyat yuritayotgan tadbirkorlar sonining 52 mingdan 66 ming nafarga yoki 27,3 foizga oshishi kichik biznesning raqamli savdo vositalariga qiziqishi kuchayayotganini ko'rsatadi. Mazkur o'sish ichki elektron savdo bozorining kengayishi bilan birga, tadbirkorlarni xalqaro platformalarga olib chiqish uchun ham zarur asos yaratadi. Biroq kichik biznes subyektlarining xalqaro raqamli savdo kanallari orqali eksportdagi ulushi hali mavjud imkoniyatlarga mos darajada emas.

Kichik biznesning xalqaro savdodagi ishtirokini rivojlantirish faqat elektron platformada ro'yxatdan o'tish yoki mahsulot joylashtirish bilan cheklanmaydi. Eksport jarayonining barcha bosqichlari, jumladan, elektron shartnoma tuzish, xalqaro to'lovlarni amalga oshirish, valuta konvertatsiyasi, bojxona rasmiylashtiruvi, mahsulotni sertifikatlash, logistika va yetkazib berishni monitoring qilish o'zaro bog'langan bo'lishi lozim. Ushbu xizmatlarning yagona raqamli tizimda integratsiyalashuvi savdo operatsiyalarining davomiyligini qisqartiradi, ortiqcha vositachilikni kamaytiradi va tranzaksiya xarajatlarini pasaytiradi.

Raqamli to'lov va fintech xizmatlarining rivojlanishi kichik korxonalar uchun alohida ahamiyatga ega. Xalqaro hisob-kitoblarning tezkor amalga oshirilishi aylanma mablag'larning uzoq muddat band bo'lib qolishining oldini oladi. Valuta konvertatsiyasi va eksport tushumlarini masofadan boshqarish imkoniyatlari esa tadbirkorlarning moliyaviy operatsiyalarini yengillashtiradi. Shuningdek, raqamli platformalarda shakllanadigan savdo ma'lumotlari korxonalarga xorijiy bozorlardagi talab, narxlar va iste'molchilar xatti-harakatlarini tahlil qilish imkonini beradi.

Shu bilan birga, kichik biznes subyektlarining xalqaro platformalardagi faoliyatini cheklayotgan qator muammolar mavjud. Ular orasida raqamli ko'nikmalarning yetarli emasligi, xorijiy tillarda mahsulot tavsiflarini tayyorlashdagi qiyinchiliklar, xalqaro marketing tajribasining cheklanganligi,

sertifikatlash talablari, logistika xarajatlarining yuqoriligi hamda kiberxavfsizlik va to'lov risklarini ko'rsatish mumkin. Bundan tashqari, ayrim tadbirkorlar xalqaro platformalarning komissiya siyosati, mahsulotni qaytarish tartibi va xorijiy davlatlarning soliq hamda bojxona talablarini yetarli darajada bilmaydi.

Shu sababli kichik biznesni xalqaro raqamli savdoga jalb etishda elektron savdo platformalarini bank, fintech, logistika, bojxona va eksportni qo'llab-quvvatlash xizmatlari bilan yagona ekotizimga birlashtirish zarur. Bunday tizim tadbirkorlarga xalqaro bozorni tanlashdan boshlab eksport tushumini qabul qilishgacha bo'lgan jarayonlarni bitta raqamli muhitda amalga oshirish imkonini beradi. Natijada kichik biznesning eksport geografiyasi kengayadi, yangi xaridorlarni jalb etish imkoniyati oshadi va milliy mahsulotlarning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligi mustahkamlanadi.

Tahlil natijalari raqamli platformalar kichik biznes subyektlarining xalqaro savdodagi ishtirokini kengaytirish uchun muhim vosita ekanini ko'rsatdi. Ular orqali tadbirkorlar xorijiy xaridorlarni topish, mahsulotlarni xalqaro bozorlarda namoyish etish, buyurtmalarni qabul qilish va savdo jarayonlarini masofadan amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Elektron tijorat platformalaridagi tadbirkorlar sonining 52 mingdan 66 ming nafarga yoki 27,3 foizga oshishi kichik biznesning raqamli savdo vositalaridan foydalanish faolligi kuchayayotganini tasdiqlaydi.

Biroq xalqaro raqamli savdoda barqaror natijaga erishish uchun platformaga ulanishning o'zi yetarli emas. Raqamli to'lovlar, valuta konvertatsiyasi, logistika, bojxona rasmiylashtiruvi, sertifikatlash va elektron hujjat aylanishi xizmatlari o'zaro integratsiyalashgan tizimda faoliyat yuritishi lozim. Shu asosda quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. Kichik biznes subyektlarini xalqaro elektron savdo platformalariga ulash, mahsulotlarni joylashtirish va eksport operatsiyalarini amalga oshirishga ko‘maklashuvchi yagona raqamli xizmat tizimini yaratish.

2. Elektron savdo platformalarini tijorat banklari, fintech kompaniyalari, bojxona va logistika xizmatlari bilan integratsiya qilish orqali “ulanish – to‘lov integratsiyasi – chegara monitoringi” tizimini rivojlantirish.

3. Kichik biznes uchun tezkor transchegaraviy to‘lovlar, qulay valuta konvertatsiyasi va eksport tushumlarini real vaqt rejimida monitoring qilish imkoniyatlarini kengaytirish.

4. Tadbirkorlarning xalqaro marketing, elektron savdo, mahsulotlarni sertifikatlash, xorijiy tillarda kontent tayyorlash va kiberxavfsizlik bo‘yicha amaliy ko‘nikmalarini oshirish.

5. Logistika va xalqaro platformalarning komissiya xarajatlarini kamaytirish maqsadida raqamli eksport faoliyatini boshlayotgan kichik korxonalar uchun subsidiyalar, imtiyozli moliyalashtirish va maslahat xizmatlarini joriy etish.

Mazkur takliflarning amalga oshirilishi kichik biznesning eksport geografiyasini kengaytirish, savdo xarajatlarini kamaytirish, xalqaro hisob-kitoblarni tezlashtirish hamda milliy mahsulotlarning jahon bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Ahmedov, I. The Impact of Digital Economy on International Trade [Elektron resurs] / I. Ahmedov // European Journal of Business and Management Research. – 2020. – URL: <https://mail.ejbmr.org/index.php/ejbmr/article/download/389/223>

2. Mamadiyarov, Z. Cross-Border Digital Banking Solutions: Enhancing Regional Trade in Central Asia / Z. Mamadiyarov, D. Karshiev // American

Journal of Business Practice. – 2024. – Vol. 1, № 2. – P. 72–78. – URL:
<http://eprints.umsida.ac.id/15198/>

3. Abrorov, S. Islamic Fintech Instruments: New Opportunities for Digital Economy of Uzbekistan [Elektron resurs] / S. Abrorov, J. Imamnazarov. – 2021. – DOI: 10.1145/3508072.3508203. – URL:
<https://dl.acm.org/doi/10.1145/3508072.3508203>.

